

Горват М.В.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та методики початкової освіти
Мукачівський державний університет
Тайстра Н. І.,
магістр, «Початкова освіта», Мукачівський державний університет

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

В даний час в розвитку освіти спостерігається тенденція, спрямована на розкриття особистісного потенціалу дитини, його самореалізацію. Головна мета сучасної школи: формування особистості, здатної до конкуренції. Випускник школи повинен мати внутрішню мотивацію і прагнення до знань. Це необхідні умови для успішного продовження навчання на подальших ступенях освіти.

Вміле поєднання різних методів і засобів, які використовує учитель, сприяє розвитку навчальної мотивації учнів. Учитель повинен вміти правильно зіставляти між собою функції, які виконує та чи інша група методів, зміст досліджуваної теми, здібності учнів в освоєнні матеріалу з тим, щоб відібрати ті способи і засоби навчання, які можуть сприяти формуванню навчальної мотивації і досягти поставлених цілей.

У наукових міркуваннях мотивація є однією з базових проблем, до дослідження якої приступили як зарубіжної, так і в вітчизняній педагогіці. З боку педагогіки особливо актуальним є початковий етап шкільної освіти, в якому закладені всі його основи.

Початковий ступінь навчання повинна забезпечувати допомогу учням в розвитку їх можливостей, здійсненні здібностей та інтересів дітей, виробленні моральних поглядів, а також формувати умови, що сприяють розвитку творчого незалежного мислення для навчання учнів з різними можливостями, навчити прийомам колективної діяльності, стимулювати самовираження і впевненість учнів в собі.

Особливістю молодшого шкільного віку є входження дитини в навчальну діяльність. У мотиваційній сфері першокласника ще відсутні мотиви, які спрямовують діяльність для засвоєння нових знань, оволодіння загальними способами дій. До вступу в школу у дитини ще збереглася потреба приймати цілі, поставлені дорослими, учителем. Важливо забезпечити таке формування мотивів, яке буде підтримувати плідну та ефективну навчальну роботу всіх учнів протягом усіх років їх знаходження в школі і буде основою для їх самовдосконалення та самоосвіти в майбутньому.

У молодшому шкільному віці, в період формування, мотивація розвивається в декількох напрямках. Широко пізнавальні мотиви до середині цього віку можуть перетворюватися в навчально-пізнавальні мотиви, а мотивами самоосвіти є інтерес до додаткових джерел нових знань. Широко соціальні мотиви розвиваються від загального нерозділеного розуміння соціальної значущості навчання до більш повного усвідомлення необхідності навчання і її причин.

Бажання дитини отримати схвалення або похвалу вчителя представлено вузькосоціальними мотивами. Мотиви колективної роботи і співробітництва широко простежуються у молодших школярів, але поки в найзагальнішому уявленні.

Учень, вперше переступив поріг школи, тільки вчиться приймати і розуміти цілі навчання, які виходять від вчителя, він виконує дії за інструкцією. При правильній організації діяльності навчання молодших школярів можна розвинути вміння самостійної постановки мети. Починає формуватися вміння співвідносити мету зі своїми можливостями.

Структура мотивів навчальної діяльності змінюється в процесі індивідуально-вікового розвитку учнів початкової школи.

Як правило, в школу першокласник приходить позитивно мотивованим. Для того щоб зберегти і зміцнити позитивне ставлення до навчальної діяльності і до школи в цілому, зусилля педагога повинні спрямовуватись на формування у дітей стійкої мотивації

навчальних інтересів і досягнення успіху, які лежать в основі навчальної мотивації.

На перших щаблях навчання, в молодшому шкільному віці, безпосередній інтерес до навколишнього світу і допитливість, з одного боку, і прагнення виконати діяльність значиму для суспільства – з іншого, визначають позитивне ставлення дитини до навчання і пов'язані з цим емоційні переживання з приводу одержуваних оцінок. Погані оцінки і відставання в навчанні найчастіше дуже гостро переживаються дітьми. Самооцінка в молодшому шкільному віці формується головним чином під впливом оцінок, які ставить учитель. Особливе значення діти надають можливостям свого інтелекту тому, як їх оцінюють інші.

Відзначаючи процес розвитку мотивів діяльності навчання від 1-го до 3-го класу, можна зробити висновок, що спочатку у школярів переважає інтерес до зовнішньої сторони перебування в школі (носіння форми, сидіння за партою, носіння портфеля, пенала і т. д.); поступово починає формуватися інтерес до перших результатів своєї навчальної діяльності (до перших написаних цифр і букв, до перших оцінок) і лише потім – до процесу навчання, змісту навчання, а ще пізніше – до способів отримання нових знань [1].

У початкових класах в процесі навчальної діяльності також зазнають конкретні змін пізнавальні мотиви. Молодші школярі від інтересу до окремих подій і фактів переходять до інтересу до принципів і закономірностям. У молодшому шкільному віці починають формуватися мотиви саморозвитку та самоосвіти, але в спрощених проявах, які представляють собою інтерес до додаткових джерел знань. Це може проявлятися в епізодичному читанні навчальної літератури [1].

Соціальні мотиви розвиваються від загального недиференційованого розуміння соціальної значимості навчання, з яким дитина прийшла в 1-й клас, до глибшого розуміння причин, що вчитися потрібно, до розуміння сенсу вчення для себе самого [2].

У дітей є тільки невиразні уявлення про те, для чого вони вчаться в школі. Як правило, їх відповіді стосуються стандартних і завчених фраз «Щоб уміти писати, рахувати, читати, щоб багато вміти, бути розумним». Якщо попросити у дітей уточнити дані висловлювання, це заводить їх у глухий кут. Діти найбільш тямущі висловлюють думку про можливість знайти в майбутньому цікаву і гарну роботу. Але подібні мрії в силу своєї віддаленості не можуть стати серйозним стимулом до навчання.

Батькам молодших школярів часто доводиться стимулювати інтерес до діяльності навчання методом батога і пряника. В результаті у учнів остаточно складається уявлення про навчання як про малоприємному і навіть нудну справу, якою доводиться займатися тільки за винагороду або під загрозою розправи.

Головне місце серед усього розмаїття мотивів займає мотив отримання високої позначки, як гарантії емоційного благополуччя і джерела інших заохочень. Навчальні та інші мотиви (відповідальність, борг, необхідність здобути освіту) не займають провідного місця протягом усього молодшого шкільного віку. Підсумком, закономірно, стає зниження мотивації навчання до кінця навчання в початковій школі.

Пізнавальний інтерес, тобто інтерес до процесу та змісту навчання, у більшості дітей навіть знаходиться на середньому або навіть на низькому рівні. Головне місце в мотивації молодшого школяра займають вузькоособисті мотиви – мотивація престижу і благополуччя. Серед цих мотивів домінує мотив «хочу добре вчитися і отримувати хороші оцінки». У той же час відмітка знижує активність учнів, їх прагнення до розумової діяльності. Негативна мотивація, така як уникнення неприємностей, не займає лідируючого місця в мотивації молодшого школяра.

Молодшими школярами усвідомлюються не всі мотиви на однаковому рівні. А реально діючі мотиви не завжди збігаються з усвідомлюваними і розумінням їх. Навчальна мотивація першокласників не багата, головним чином через відсутність численних соціальних мотивів. До 4 класу вони проявляються в певній мірі. Найважливішим елементом мотивації є навчальні інтереси, проте за роки навчання якісна сторона інтересів не отримує достатнього розвитку. У 4 класі, як і в 1, інтерес проявляється зазвичай до найбільш простих, чи не обов'язкових предметів, але й вони недостатньо стійкі. Найчастіше зустрічаються ті

інтереси, які пов'язані з орієнтацією на процес виконання певних дій, зберігається і схильність до більш легкої навчальної роботи. В цей самий час встановлюється сильний зв'язок мотивації уникнення покарання з мотивацією досягнення успіху, прагнення до більш легких видів навчальної роботи.

Бажання отримати високу оцінку в першому класі, яке поєднується з мотивацією уникнення покарання, в четвертому класі вже не проявляється так яскраво, так як позначається досвід невдач. З'являються мотиви, які називаються побічними, вони дозволяють дітям утвердитися в інших сферах діяльності, наприклад в заняттях спортом, музикою і т.п..

Варто зазначити, що виникнення другорядних, побічних мотивів у відстаючих четверокласників в цілому не передбачає загального зниження рівня навчальної мотивації. Часто домінуючою в таких випадках є мотивація уникнення покарання, вона стає єдиним провідним мотивом у 20% учнів. Якщо в першому класі більшість учнів відносяться до навчальної діяльності позитивно, то в четвертому класі їх кількість скорочується до 40%.

Список використаних джерел

1. Освітні технології. Навч.-метод. посіб / За заг. ред. О.М. Пехоти - К.: А С К, 2001 - 256 с.
2. Савченко О.Я. Дидактика початкової освіти: підруч. для вищ. навч. закл. – 2-ге вид./ О.Я.Савченко. – К. : Грамота, 2013. – 504 с.

УДК 373.3.09:004

Дуб Ю. М.,
студентка спеціальності 013 «Початкова освіта»
Мукачівський державний університет

ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНІЧНИЙ СУПРОВІД ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

В умовах реформування системи освіти відповідно до концепції Нової української школи (НУШ) інформаційно-технічний супровід освітнього процесу початкової школи (ПШ) є одним із основних завдань у процесі забезпечення сучасного рівня якості освіти. Початкова школа НУШ характеризується системними змінами у структурі та змісті освітнього процесу, до якого висуваються нові завдання, передбачається упровадження в освітній процес інновацій. Необхідність зазначених перетворень знайшла свій відбиток в Національній доктрині розвитку освіти та Законах України «Про вищу освіту», «Про освіту», «Про загальну середню освіту», Концепції «Нової української школи», в Концепції реалізації державної політики щодо реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа та інших нормативно-правових документах про освіту. У контексті зазначеного вище актуальності набуває проблема інформаційно-технічного супроводу освітнього процесу початкової школи, що потребує неперервного розвитку інформаційної та професійної культури педагогічних працівників. Потреба в інформаційно-технічному супроводі освітнього процесу ПШ орієнтує на нове осмислення цих процесів дає, можливість розробити інформаційні технології, зорієнтовані на освітні процеси ПШ.

Інформаційно-технологічний супровід освіти визначається метою освітнього процесу, предметом, засобами і результатами, і в той же час включає такі матеріальні умови, які вже є (технічне оснащення) і які створені в процесі інформаційно-педагогічної діяльності (наукове та навчально-методичне забезпечення). Інформаційно-технологічний супровід освітнього процесу є соціально, педагогічно і технічно організованою взаємодією суб'єктів, які реалізуються з метою підвищення ефективності освітнього процесу і полягають в зборі, обробці, зберіганні і пошуку інформації, а також у наданні цієї інформації всім суб'єктам освітнього процесу. Інформаційно-технологічний супровід освітнього процесу включає в себе неперервний процес створення умов розвитку особистості, спрямований на формування

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>